

"Lardinois over Plan Mansholt" in Nieuw Europa (November 1969)

Source: Nieuw Europa. Maandblad van de Europese Beweging in Nederland. November 1969, n° 11; 22. Jg. 's-Gravenhage: Europese Beweging in Nederland.

Copyright: (c) Europese Beweging in Nederland

URL: [http://www.cvce.eu/obj/"lardinois_over_plan_mansholt"_in_nieuw_europa_november_1969-nl-8d8e72a1-8b40-49be-947c-f6998b868010.html](http://www.cvce.eu/obj/)

Publication date: 18/09/2012

Lardinois over het Plan-Mansholt

WIE heeft het nog over het plan-Mansholt * d.w.z. het memorandum over de hervorming van de landbouw in de E.E.G.? Het plan-Mansholt is in het gat gevallen van de monetaire onzekerheid, de onverschilligheid van de Raad van Ministers van de E.E.G. en de onmacht van de Commissie zelf. De ambtelijke molens malen echter door en de toezegging van een Nederlandse minister moet gestand worden gedaan. Als bijlage van de Memorie van Toelichting is nu de nota verschenen welke minister Lardinois aan de Tweede Kamer heeft beloofd over het plan-Mansholt.

IN deze tijd van malaise in de E.E.G. en wel juist bij de gemeenschappelijke landbouwmarkt, lijkt het weinig zinvol zich serieus met diepgravende plannen tot hervorming van de Europese landbouw bezig te houden. Toch behoeft de zaak niet zo somber te worden gezien. Zo heeft de E.E.G.-Raad onlangs besloten om een proef te beginnen met slachtpremies voor melkvee - een voorstel dat is ontleend aan het plan-Mansholt. Ook zijn de andere problemen welke in het memorandum worden aangevoerd niet gebonden aan het jaar 1969; wij zullen - helaas - nog heel wat jaren nodig hebben om de problemen van en rondom de landbouw de baas te worden.

Zoals zovele andere commentaren op het plan-Mansholt, begint de Nederlandse minister te zeggen dat de gegeven analyse in grote trekken juist is. De toenemende productie in de landbouw dankzij de betere technische methoden kan niet meer lonend worden afgezet. Steeds meer mensen zullen de landbouw moeten verlaten teneinde de blijvers een redelijk inkomen te geven. Twee belangrijke barrières ziet minister Lardinois: het zijn niet meer de loonarbeiders en medewerkende gezinsleden die de landbouw moeten verlaten maar het is de boer zelf wat een veel moeilijker economisch en sociaal probleem is, en terwijl er vroeger vooral in de vleessector nog ruimte in de markt was die bestaande bedrijven nog kansen bood, is dit absorptievermogen nu zo goed als opgebruikt.

AFVLOEIÏNG en bedrijfsvergroting zijn ook voor Lardinois de wachtwwoorden van het toekomstig landbouwbeleid. Maar dan komen de kritische kanttekeningen van de minister, waaruit meteen zou kunnen blijken op welke wijze hijzelf de problemen zou willen aanpakken.

Allereerst meent Lardinois dat de Commissie het effect onderschat van de spontane ontwikkeling. Er gebeurt immers al veel zonder dat de maatregelen van het plan-Mansholt worden uitgevoerd: er verlaten reeds velen de landbouw en ook de bedrijfspvormen veranderen. Wat het laatste betreft, stelt Lardinois zich vierkant tegenover het plan-Mansholt op: hij gelooft niet in een Europees eenheidsbedrijf van een bepaalde omvang. Er zal veel variatie zijn waarbij de efficiency van de bedrijven niet zo zeer samenhangt met de omvang van de bedrijven maar veeleer met de manier waarop zij gebruik maken van allerlei vormen van samenwerken. Dat samenwerken betreft niet steeds de gehele bedrijfsvoering maar kan zich beperken tot bepaalde functies, zoals bij het gezamenlijk gebruik van werktuigen, het overdragen van de administratie aan een boekhoudbureau, het gebruik maken van loonbedrijven voor het verrichten van bepaalde werkzaamheden op het bedrijf. Op deze wijze maakt het landbouwbedrijf gebruik van de voordelen van schaalvergroting zonder dat de omvang van het bedrijf zichtbaar vergroot. In de nota van Lardinois wordt ook de verticale samenwerking aanbevolen, d.w.z. goede contractuele verhoudingen met de afzet en verwerking. Hij ziet dit overigens niet als alternatief voor bedrijfsvergroting maar evenals de horizontale samenwerking als een belangrijke aanvulling.

MINISTER LARDINOIS is het met de Commissie eens dat er veel in de landbouw moet veranderen maar de minister is helemaal niet ingenomen met de vele subsidies die het memorandum-Mansholt daarvoor nodig acht. Voorzover de ontwikkeling spontaan verloopt (en dat is volgens Lardinois in belangrijke mate zo), zijn deze subsidies overbodig. Lardinois stelt deze zaak vervolgens 'principeel', zoals hij zegt. Hij blijkt dan bang te zijn dat door invoering van nieuwe subsidies de lid-staten gestimuleerd worden zelf ook subsidies te gaan geven - het stimuleren van een soort zedenbederf dus. Dat betekent vervalsing van de concurrentie en nog meer productie. Hij spreekt in dit verband zelfs van 'de huidige subsidieexplosie'. Minister Lardinois meent ook dat al deze subsidies er toe leiden dat de overheid teveel richting geeft aan de investeringen en zo op het terrein komt dat aan het bedrijfsleven toebehoort. Wat het laatste betreft konden de opvattingen van Mansholt en Lardinois inderdaad wel eens principeel uiteen gaan.

EEN andere reeks van kritische kanttekeningen gaat over het prijsbeleid en de bestrijding van de overproductie. In de nota-Lardinois wordt gezegd dat de mogelijkheden van het prijsbeleid voor de noodzakelijke indamming van de productie groter zijn dan in het plan-Mansholt is weergegeven. Lardinois wil door lagere prijzen (het woord 'lagere' wil hem niet uit de pen vloeien, maar het komt er wel op neer) het houden van melkvee terugdringen in voor deze productierichting als marginaal te beschouwen gebieden en bedrijven. Hiermede komt hij in strijd met het ervaringsfeit dat het niet de goede inkomsten zijn die deze marginale bedrijven in stand houden maar het ontbreken van economische maar vooral sociaal aanvaardbare alternatieven voor de betrokkenen. Wanneer men per se het prijsbeleid wil hanteren voor de uitdrijving van bedrijven, dan kan dat natuurlijk wel: als men bereid zou zijn sociale diepvries methoden toe te passen en de prijzen maar laag genoeg maakt.

Minister Lardinois gelooft er niet in dat grotere bedrijven beter in staat zijn om een evenwicht tussen productie en vraag te bereiken dan kleine. Mansholt's structuurplan zou dus niet tot vergroting van het marktevenwicht leiden. Hier kan men Lardinois in grote trekken gelijk geven, al kan niet gezegd worden dat hij dit probleem tot de bodem analyseert. Legt men deze constatering van de onmacht van grote bedrijven naast de opmerkingen van de minister over het prijsbeleid en de reactie daarop van de marginale bedrijven, dan moet op zijn minst van ongerijmdheid worden gesproken.

EEN ander hoofdpunt is de verhouding tot niet-E.E.G.-landen. In het plan-Mansholt wordt hier weinig over gezegd; de suggestie echter in het memorandum om een heffing op de invoer van oliën en vetten op te leggen was voor sommige niet-E.E.G.-landen voldoende reden om tegen het plan te protesteren. Minister Lardinois neemt de E.E.G. in zoverre in bescherming door te herinneren aan de pogingen om tijdens de Kennedy-ronde tot wereldovereenkomsten te komen; de deur bleef echter bij andere ontwikkelde landen gesloten en alleen voor granen werd iets bereikt, zij het dat ook daar inmiddels weer de klad is ingekomen.

Het is onmogelijk om de problemen van de landbouw los van die van andere sectoren op te lossen. In de nota-Lardinois wordt daarom terecht aandacht besteed aan de regionale werkgelegenheid maar nog minder dan in het plan-Mansholt worden hiervoor concrete gedachten ontwikkeld; het zal, zegt de nota, nog onderwerp moeten zijn van diepgaand regeringsoverleg.

DE reactie van minister Lardinois op het memorandum moet op zijn minst terughoudend worden genoemd., Waar de E.E.G.-Commissie voorstellen doet, voert Lardinois bezwaren aan en zegt nog eens wat wij hier in Nederland reeds niet allemaal doen aan sanering, omscholing enz. alsof dat voor de E.E.G. maatgevend kan zijn. Maar goed, een Nederlandse minister kan niet verder springen dan zijn nationale polsstok lang is. Het werkelijk Europees initiatief kan alleen uit Brussel komen.

d.H.

*) Zie 'Nieuw Europa', decembernummer 1968.